

# ODOLNOST — DŮLEŽITÁ PODMÍNKA ÚSPĚCHU OBRANY

Podle Vševojsk-1-1 a Oper-1-1 musí být každá obrana především **odolná (úporná) a aktivní**. Tyto dva základní požadavky na obranu vytvářejí předpoklady k tomu, aby obrana byla schopna odolat útoku protivníka a obsahovala možnost přechodu do útoku.

Odolnost i aktivnost obrany se vzájemně prolínají, spolu souvisí a nemůžeme je v praxi od sebe oddělovat. Přesto z hlediska pochopení jejich podstaty považují za účelné rozebrat každý z nich samostatně. Jen tak můžeme získat v oblasti teorie o nich správnou představu a pak je s maximálním efektem realizovat v praxi. Já rozeberu problematiku odolnosti.

Odolnost je v podstatě taková vlastnost obrany, která umožňuje slabším silám obránce nejen čelit silnějšímu útočníkovi, ale postupně ve spojení s aktivností a po potřebném přeskupení či přísunu sil vytvořit podmínky pro přechod do útoku.

Odolnosti obrany především dosahujeme:

- volbou vhodného prostoru pro obránce,
- schopností odolávat palebným úderům letectva, raketového vojska a dělostřelectva protivníka (včetně jaderných úderů),
- schopností jednotlivých organizačních stupňů vést houževnatou obranu i samostatně a čelit útokům protivníka ze všech směrů,
- efektivním a dobře organizovaným velením,
- znesnadněním útočníkovi vést průzkum a palbu,
- zabezpečením vojsk vším potřebným pro samostatné vedení bojové činnosti.

Jednotlivé složky odolnosti spolu úzce souvisí a se prolínají. Samostatné objasnění jednotlivých složek umožní jejich snadnější charakteristiku a analýzu. Současně tak můžeme dokázat jejich vzájemné propojení, popř. spjatost odolnosti a aktivnosti.

**Volba vhodného prostoru** má pro obranu velký význam. Správně zvolený prostor svými vlastnostmi usnadňuje organizaci, přípravu a vedení obrany. Zkra-

čuje se tím také čas, který velitelé, štáby a vojska potřebují pro zaujetí obrany. Při výběru prostoru obrany se snažíme dosáhnout toho, aby vybraný terén:

- usnadňoval dosažení cíle obrany a splnění jejího zámyslu,
- byl výhodný pro rozmístění obranné sestavy a šetřil síly obránce,
- maximálně chránil živou sílu a techniku svými přirozenými vlastnostmi,
- umožňoval rychlé a snadné zvýšení ochranných vlastností terénu ženijní úpravou s maximálním využitím techniky,
- umožňoval skryté rozmístění sil a prostředků,
- měl dostatek výhodných čar na celou hloubku,
- usnadňoval manévr bránících se vojsk,
- usnadňoval velení a doplňování vojsk vším potřebným k boji,
- ztěžoval útočnickovi průzkum a pozorování,
- nutil útočníka zaujmout sestavu pro útok pod pozorováním a palbou obránce,
- ztěžoval přístup útočníka k přednímu okraji obrany,
- kanalizoval útok protivníka na samostatné, izolované směry s omezenou kapacitou,
- ztěžoval útočnickovi manévr silami a prostředky v hloubce obrany,
- nutil útočníka překonávat překážky, které jdou napříč směru útoku,
- ztěžoval útočnickovi velení.

Volba prostoru pro obranu bude usnadněna při přechodu do obrany mimo dotyk, při přechodu do obrany v dotyku s nepřítelem bude naopak ztížena. Po vyhodnocení konkrétní situace může být výhodné ponechat v dotyku s nepřítelem část sil s úkolem vytvořit buď předsunuté postavení, nebo dokonce zabezpečovací pásmo. Hlavní síly mohou pak zaujímat obranu v prostoru, který bude uvedeným požadavkům v rámci možností maximálně odpovídat.

**Schopnost obrany odolávat palebným úderům** útočnickova raketového vojska, letectva, dělostřelectva a tanků, popř. jaderným úderům, docílíme zejména:

- rozptýlením obranných sestav jednotlivých organizačních stupňů do šířky a hloubky, abychom nevytvářeli vhodné cíle pro palebné údery útočníka. Musí však umožnit včasný manévr vojsk k přehrazení mezer, vytvořených palebnými údery útočníka, a znemožnit ničení obránce po částech,
- nepravidelným měněním prostorů rozmístění vojsk,
- využitím obranných a ochranných vlastností terénu a jeho ženijní úpravou,
- mařením a ztěžováním činnosti všech průzkumných prostředků útočníka dovedným maskováním a klamáním,
- aktivními i pasívnými opatřeními radioelektronického boje,
- vtipným a nešablonovitým organizováním obrany,
- možností nahradit způsobené ztráty (mít v záloze prostředky k potlačení či alespoň snížení iniciativy protivníka),
- dobrou organizační opatření k zvýšení protivzdušné a protiraketové obrany,
- přípravou opatření k rychlému odstranění následků palebných úderů protivníka,
- organizováním opatření protitankové obrany,
- houževnatou a kruhovou obranou,
- vysokým morálně politickým stavem vojsk, který zabezpečí splnění daného úkolu za všech okolností, tedy i za podmínek hromadného jaderného úderu útočníka,

- nepřetržitým a spolehlivým velením,
- vybavením vojsk vším potřebným materiálem a prostředky.

**Rozptýlení obranných sestav** závisí na účinku palebných prostředků. Vzhledem k možnosti použití jaderných zbraní, jejichž účinek je ze soudobých ničivých prostředků největší, určuje základ rozptýlení právě účinná ochrana proti těmto zbraním. Bude tomu tak i v případě, že je nepřítel momentálně nebo dočasně nepoužije. Pokud však jsou ve výzbroji armád, hrozí stále nebezpečí jejich nasazení v boji. Přitom musíme respektovat i ochranu vojsk a jednotlivců před účinky ostatních palebných prostředků, zejména dělostřelectva.

Podstatou každého rozptýlení a tedy i rozptýlení z hlediska ochrany proti účinkům jaderných úderů jsou mezery. Jestliže dříve mezery snižovaly možnost současného vyřazení více jednotlivců např. jedním dělostřeleckým granátem, pak za boje s používáním jaderných zbraní musí mezery snižovat možnost současného zničení jedním jaderným úderem určitých organizačních celků. V tom je kvalitativní skok, který odpovídá kvalitě nové zbraně, jimiž jaderné zbraně nesporně jsou.

Organizační celek však tvoří jak družstvo, tak i vševojsková armáda. Proto k upřesnění je třeba stanovit kritéria, která z hlediska ochrany proti zbraním hromadného ničení budou pro rozptýlení v obraně rozhodující.

**Za hlavní kritéria rozptýlení v obraně můžeme považovat:**

- schopnost organizačního stupně, který tvoří základ rozptýlení, vést samostatnou bojovou činnost, jinak by byla sama obrana již předem odsouzena k neúspěchu;

- základní organizační stupeň rozptýlení v obraně musí být menší než tento stupeň v útoku. Jen tak zabezpečíme, že jeden jaderný úder určité ráže způsobí obránci menší ztráty než útočníkovi. Tím vytváříme také předpoklady pro postupné vyrovnaní poměru sil, popř. převahy sil;

- vyřazení základního organizačního stupně nesmí ohrožovat splnění úkolu nejbližšího nadřazeného stupně;

- mezery musí být takové, aby je mohli přehradit nezasažení sousedé či nadřazený;

- mezery mezi stejnými organizačními stupni bez ohledu na jejich velikost musí vylučovat aby jedním jaderným úderem odpovídající náplně do mezery byla vyřazena větší hodnota, než je organizační stupeň, jehož vyřazení budeme považovat za maximalistické.

Za jednotku, která je schopna vést samostatnou bojovou činnost v obraně, můžeme považovat **rotu**. Je to proto, že je schopna svými organickými popř. posilovými prostředky vést boj s hlavními útočnými prostředky, tj. tanky a obrněnými transportéry protivníka. Rota vyhovuje i druhému z vytyčených požadavků, tj. aby základní stupeň rozptýlení v obraně byl menší než v útoku, kde jím je prapor.

Poslední kritérium rozptýlení v podstatě vyžaduje, aby mezera mezi stejnými sousedícími organizačními stupni byla zhruba poloviční, jako je šířka jednoho z nich. Tak např. mezery mezi prapory, které se brání na šířce 5 km, budou v průměru 2,5 km. Tím zabezpečíme, že náplň potřebná k vyřazení jednoho praporu nezpůsobí větší ztráty, i když její epicentrum bude uprostřed mezery mezi dvěma či více prapory (též v druhém sledu).

Sousedící organizační stupně (prapory) musí být ovšem schopny přehradit vytvořenou mezeru palbou. Jestliže jim to dostřel jejich palebných prostředků

nedovoluje, je nutné, aby do mezery vyslaly část svých sil, popř. alespoň zajišťovací (průzkumné) jednotky a tím zabránily útočníkovi využít mezer k pronikání do hloubky obrany.

Cílem rozptýlení v rámci roty je zabezpečit ochranu víceméně jednotlivců či jednotlivé zbraně s obsluhou proti ostatním (kromě jaderných zbraní) palebným prostředkům, zejména proti dělostřelectvu útočníka. Výchozím kritériem je přitom kruhový účinek nejčastěji používané munice. Proto můžeme říci, že s rostoucí účinností používaných klasických palebných prostředků vzrůstaly i mezery mezi jednotlivci.

Při známé miniaturizaci jaderných náplní tak, aby je mohlo dopravovat na cíl dělostřelectvo svazků, popř. pluků (brigád), vystupuje požadavek případného dalšího rozptýlení na stupni rota a prapor. Soudobé vyzbrojování vojsk bojovými vozidly pěchoty vytváří dobré předpoklady, aby základní jednotka rozptýlení v obraně byla četa.

Lepší využití palebných vlastností jednotlivých zbraní, organizace paleb, účelné rozmístění jednotlivých zbraní atd. v obraně umožňuje větší rozptýlení sestavy rot. Jde v podstatě o zvýšení efektivity palby ve srovnání s útokem. Plocha rozmístění rot v obraně (opěrný bod roty, jeho šířka i hloubka), může být proto značně větší než za útoku a tím pochopitelně vzrůstá i množství munice, nutné na její vyřazení.

Spotřebu munice všeho druhu u útočníka dále zvyšují **využití** obranných vlastností terénu a jeho ženíjná úprava.

Obrana je vázána na určitý prostor, který umožňuje obránci i daleko lépe v něm rozmístit síly a prostředky než za útoku, kdy se vojska pohybují otevřeným terénem. To pochopitelně podstatným způsobem snižuje účinky palby útočníka a tím i možné ztráty obránce. Ženíjná úprava terénu tomu ještě více napomáhá. Rovněž tato skutečnost přispívá k postupné změně převahy útočníka ve prospěch obránce.

Schopnost obrany odolávat palebným úderům útočníka zvyšují také aktivní i pasivní **opatření radioelektronického boje**. Jejich cílem je na jedné straně narušit jeho systém velení a navádění, na druhé straně ztížit či znemožnit získávání zpráv všeho druhu v obraně.

**Vtipnost a nešablonovitost obrany** spočívá v tom, že při její organizaci vycházíme z konkrétní situace a terénních podmínek a přihlížíme ke kapacitě jednotlivých směrů možného nepřátelského útoku. Podle toho volíme průběh jednotlivých obranných postavení, opěrných bodů či obranných rajónů na nich. Hloubka obrany na jednotlivých směrech se řídí jejich kapacitou, důležitostí a z nich vyplývající pravděpodobnou činností a hodnotou útočníka. Využíváme přitom hojně předsunutých a klamných postavení, protisvahové obrany, klamného předního okraje a všech ostatních způsobů maskování a klamání.

Maskování a klamání je souhrn opatření, která mají ztížit útočníkovi zjistit zámýsl obrany. Při maskování využíváme vlastností terénu a předepsaných i improvizovaných prostředků. Při klamání nenápadným způsobem ukazujeme některé demaskující prvky těch bojových prostředků, které má útočník v daném prostoru zjistit.

Každý organizační stupeň musí mít vždy určitou část sil a prostředků k převzetí úkolů za vyřazené síly. Následky po palebných úderech můžeme rychle odstranit, máme-li připravena opatření k plné obnově velení, dále připraven manévr silami a prostředky k převzetí úkolů za vyřazená vojska. K tomu je třeba mít včas síly a prostředky k nahrazení vyřazených míst velení, potřebné spo-

vojáci prostředky a mít připraveny varianty převzetí úkolů za vyřazené síly a prostředky. Manévr musíme připravit tak, aby proběhl rychle, včas a pokud je to možné skrytě. K bezprostřednímu odstranění účinků jaderných úderů připravujeme počínaje plukem odřady pro odstraňování následků.

**Houževnatá a kruhová obrana** spočívá především v tom, že velitelé a štáby všech stupňů organizují a vojska vedou obranu tak, aby maximálně využila svých palebných možností a v případě proniknutí útočníka do obranné sestavy byla stejně schopna plnit úkol i v obklíčení.

Podmínky k tomu si vytváří každý příslušný organizační stupeň a nadřízený. Jejich základem je:

- maximální využití všech palebných vlastností bojové techniky,
- organizace obrany s využitím přirozených i umělých překážek,
- zplánování potřebného manévru vojsky k zaujetí kruhové obrany a jeho skloubení s ženíjnými zátarasy,
- udržení takového prostoru, který skýtá jak výhodné přirozené podmínky pro obranu a ochranu, tak dostatek místa pro rozptýlení a manévr vojsk,
- manévr palbou, zejména jadernými údery, silami a prostředky nadřízeného (protizteče, protiúderu, manévr zálohami) s cílem v případě potřeby a v soulase s celkovým zámyslem obrany pomoci jednotkám, útvarům a svazkům vést boj v obklíčení, nebo z něj vyjít,
- plánování a použití vrtulníků a letounů pro přísun a odsun vojsk i materiálu z obklíčeného prostoru,
- vybavení ohnisek odporu zásobami munice, proviantu a ostatního materiálu v soulase s úkolem a předpokládaným vývojem situace,
- vysoký morálně politický stav vojsk, schopných bojovat v obklíčení.

Tyto podmínky opět ukazují, že odolnost a aktivnost obrany se vzájemně prolínají a jsou neoddelitelné.

Pro houževnatost obrany mají velký význam obrněné transportéry, zejména bojové vozidlo pěchoty a tanky. Jejich charakteristické vlastnosti — ochrana osádek (pancíř) a vysoce účinné zbraně — z nich vytvářejí přirozené a přitom velmi odolné pevnůstky. To má velký význam zejména při přechodu do obrany v dotyku s nepřítelem, kdy právě vzhledem ke svým vlastnostem usnadní zaujetí obrany i ostatními silám.

Schopnost tanků a obrněných transportérů vykonat rychlý a překvapivý manévr dodává houževnatosti obrany i potřebnou pružnost. Přitom bereme v úvahu, že obrana jednotlivých čar a prostorů má především vytvářet výhodné podmínky pro aktivní bojovou činnost.

Hlavní úsilí vojsk v obraně musí být zaměřeno na ničení útočníka i na udržení terénu, který k zničení protivníka napomáhá. Hlavní úsilí proto vyjadřujeme manévrem palbou a manévrem vojsk k udržení důležitého prostoru a nikoliv jeho apriorním obsazením silnými vojsky. To však již patří do aktivity obrany.

Nepřetržitost bojové činnosti, mohutný účinek soudobých bojových prostředků, zejména budou-li použity jaderné náplně, a znovuzískání iniciativy, o níž musí obránce bojovat, kladou vysoké nároky nejen na fyzickou, ale také morálně politickou zdatnost vojsk v obraně. Skutečnost, že obránce bude často bojovat v obklíčení, při nedostatku munice, proviantu a ostatních prostředků materiálního zabezpečení, **význam morálně politického stavu vojsk v obraně jen zdůrazňuje.**

Nemalou úlohu bude přitom hrát vědomí, že sousední síly svým postupem vpřed soustřeďují na sebe většinu druhých sledů a záloh protivníka a tím obráncům ulehčují. Současně jim však vytvářejí podmínky pro pokračování v útoku.

Využití všech silných a potlačení slabých stránek obrany, jakož i realizace a dokonalé skloubení všech prvků odolnosti obrany závisí ve značné míře **na velení**. Jen tehdy, budou-li velitelé všech stupňů v kteroukoliv dobu znát situaci svých podřízených, budou moci účelně a včas zasahovat jak v jejich prospěch, tak působit i k uskutečnění svého obranného zámyslu. To ovšem předpokládá, aby ochranu sladil podle jednotného zámyslu, který dále konkretizuje a upřesňuje při organizaci součinnosti a všestranně zabezpečí.

Nebývalý význam v soudobé obraně má právě zabezpečení vojsk vším potřebným materiálem a technickými prostředky. Možnost vojsk útočnicka pronikat mezerami v obranné sestavě vytváří podmínky pro samostatnou činnost a někdy i činnost v obklíčení často i nejnižších organizačních stupňů počínaje rotou. Je pochopitelné, že zásobování vojsk přes území protivníka je, ne-li nemožné, tedy alespoň obtížné. Bude proto třeba, abychom s přechodem vojsk do obrany zvýšili pohyblivé zásoby, především munice. Zejména to bude nutné u těch organizačních stupňů, kde předpokládáme boj v úplném či částečném obklíčení. Kromě toho bude účelné, aby velitelé, počínaje velitelem divize, měli možnost dopravit k bojujícím jednotkám alespoň část zásob vzduchem — vrtulníky.

Z těchto skutečností vyplývá, že odolnost obrany je dána především činností, která v podstatě omezuje a ztěžuje možnost palebného působení útočnicka, snižuje jeho účinky a omezuje jeho manévry.

V žádném případě neexistuje odolnost samostatně, ale jen v těsném spojení s aktivností. Oba tyto základní požadavky obrany se spolu vzájemně prolínají.

Hlavním cílem odolnosti obrany je relativně menšími (ve srovnání s útočnickem) silami a prostředky při dokonalém využití vlastností palebných prostředků a obranných vlastností terénu zastavit postup nepřítele a způsobit mu vážné ztráty. Tím pomáhat vytvořit podmínky pro přechod do útoku, který je také konečným cílem obrany. K tomu, abychom jej dosáhli, je třeba uplatnit také druhý požadavek soudobé obrany — aktivnost.